

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ความเชื่อเรื่องผีในชุมชนชนบทภาคเหนือ
ชื่อผู้เขียน	นางแสงดาว วัฒนาพร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. พศิน แต่งจวง ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ ทีสุวรรณ กรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร. อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับผีที่ส่งผลกระทบต่อควบคุมพฤติกรรมทางสังคมของคนในชุมชน โดยใช้วิธีการและกลไกในการถ่ายทอดความเชื่อดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้อาวุโส ร่ำทรง และชาวบ้านทุกเพศทุกวัย ข้อมูลได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์ การวิเคราะห์และการตีความตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่กำหนดไว้ การนำเสนอผลการวิจัยเป็นแบบบรรยายและสรุปเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ความเชื่อที่เกี่ยวกับผีในชุมชน เป็นความเชื่อที่คนในชุมชนใช้ควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ในกรอบจารีตประเพณีที่ดีงาม เช่น ความเชื่อเรื่องผีปู้ย่า ทำให้พฤติกรรมของหนุ่มสาวดีขึ้น

การถ่ายทอด เป็นกระบวนการที่มีรากฐานอยู่ที่วิถีชีวิตทางสังคม วัฒนธรรม จารีตประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากการเรียนรู้ของชีวิต เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลและชุมชนดำเนินชีวิตอยู่ได้ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ การเรียนรู้ในวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน การปฏิบัติ การอบรมสั่งสอนในบริบทของชุมชนที่เป็นอยู่จริง เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการถ่ายทอดก็ถูกปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

วิธีการถ่ายทอดความเชื่อเรื่องผีในชุมชน ที่ใช้ถ่ายทอดทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้แก่ จารีตประเพณี วิถีประชา ข้อกำหนด ข้อห้าม ข้อบังคับ แนวปฏิบัติที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การดำเนิน นิินทา วิพากษ์ วิจารณ์ การแนะนำ อบรม สั่งสอน และการลงโทษ คำว่ากล่าวตีสอน โดยมิได้แทนในการถ่ายทอดความเชื่อนั้น เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนทางศาสนา และสื่อมวลชน

กลไกที่มีผลต่อการถ่ายทอดความเชื่อเรื่องผีในชุมชน ใช้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด เช่น ความสัมพันธ์ด้านครอบครัว ผู้อาวุโส พระสงฆ์ ผู้ชำนาญด้านต่าง ๆ ผู้นำชุมชน และด้านเครือข่าย โดยมีการบวนการถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้ และปฏิบัติตามวิถีชีวิตของชุมชนนั้น

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

Thesis Title	Beliefs on Spirits in Northern Rural Communities	
Author	Mrs.Sangdaw Wattanapon	
M.Ed.	Nonformal Education	
Examining Committee		
	Assoc.Prof.Dr.Phasina Tangchuang	Chairman
	Assoc.Prof.Dr.Chukiat Leesuan	Member
	Assoc.Prof.Dr.Anurak Punyanuwat	Member

Abstract

This thesis examined issues related to beliefs in spirits, their transmission methods and mechanisms, and their impact upon community members' social behavior. In collecting needed data/information, the researcher relied on observations and interviews with key informants comprising Buddhist monks, community members in general, community leaders, ritual performers, the elderly villagers, and surrogate figures representing relevant spirits. Collected data/information were subsequently cross-checked, analyzed and interpreted according to predetermined conceptual framework and theoretical postulates. Research results, then, were descriptively and analytically presented. And findings were as follows :

Beliefs in spirits were those traditionally used by community members to control one another's social behavior. One of such beliefs was that about ancestor spirits used to control community youngsters' sexual behavior.

The transmission process involved was rooted in the community very ways of life, mores, traditions and culture indistinguishable from routine living activities and life learning. It was the very process that enabled individuals and the whole community to continue living and functioning. However, it was found to have been continually transformed by ever changing social changes taking place within the community.

Past and present transmission methods were found embodied in mores, traditions, cultural practices, community rules and regulations, taboos, daily routine conventions,

criticisms, gossips, reprimands and sanctions, verbal and physical punishment, proverbs, etc. Transmission agents comprised families, peer groups, local school, occupational groups, religious representatives, and the mass media.

Mechanisms involved in the transmission process predominantly featured community interpersonal relationships such as those within individual families, with the elderly, local monks, folk experts, community leaders, and kins. The entire process resulted in learning and behavior as dictated by the community very way of life.